

K Ü L F Ö L D I K R Ó N I K A

DIE GEGENWARTSDICHTUNG DER EUROPÄISCHEN VÖLKER

Alig van időszerűbb könyv, mint ez a vaskos folió-kötet, amelyben egy kiváló tübingai irodalomtudós, Kurt Wais igen nagy tapintattal megválogatott munkatársak közreműködésével hatalmas panorámáját adja az európai népek mai irodalmának. Európa talán soha nem volt kevésbé egységes mint ma. Gazdasági és politikai elzárkózottsága részben államonként, részben érdekcsoportonként, sőt világnézetek szerint nem is egy határsorompót emel országai közé. A világháborúban felkavart ellentétek még mindig nem simultak el. Mondhatnók azóta még újabb gyújtóanyagok is kerültek a kohóba, amelyben az ellentétek izzanak. És mégis vagy éppen azért talán sohasem volt az egyes népek kölcsönös érdeklődése olyan élénk, mint napjainkban. És ez az érdeklődés nem is esztétikai vagy legalábbis kismértékben az. Amint Kurt Wais könyvének mélyretapintó előszavában kifejti a népek az irodalmakon keresztül egymás belső tulajdonságait, szemléletét, vágyait, érdeklődési körét, szellemi világát, vagyis egész lelkiségét akarják megismerni. Ez az irodalom pedig éppen az, amely gyökereit a népi közösség mélyeire bocsátja, amely valóban a néplélek kifejezője s az igazi nagystilű költészet ilyen még azoknál a népeknél is, amelyeknél a nemzeti egység és biztonság, amint már rég magától értetődő dolog, kevésbé befolyásolja a költészetet mint fiatal népeknél.

Ebben a hatalmas kötetben is főleg ebből a szempontból vizsgálták az egyes nemzetek költészetének ismertetői a különböző népek irodalmait. Főleg azokat az alkotásokat vették figyelembe, amelyek valóban igazi értékek s amelyeknek szerzői népek legjellegzetesebb tulajdonságainak, hamisítatlan lelkiiségének, egyetemes vagy legalábbis nagy csoportok széles rétegeiből fakadt aspirációinak kifejezői.

Már ennek a szempontnak következetes érvényesítése is egészen új szint ad Kurt Wais könyvének a hasonló tárgykörű feldolgozások között. De egészen egyedül áll abban a tekintetben, hogy nincs az egész európai tudományos irodalomban munka, amely a szó legszigorúbb értelmében egészen a mai napig ter-

jeszteni ki vizsgálódásait s amely a legkisebb nemzetek és új európai népállamalakulások költői munkásságait is figyelembe venné. Talán csak az olasz Prampolininak *Storia Universale della Letteratúrája* fogható hozzá. De ez már terjedelménél fogva (öt circa 1000 oldalas folio-kötet) nehezebben hozzáférhető. Egyébként is mindig a németek voltak azok, akik a magyar értelmiség szélesebb rétegei számára közvetítőként szerepeltek a külföldi irodalmak felé.

Az újabb időben minden népnél s így nálunk is erősen meggyarapodott a műfordítások száma. A kiadók és fordítók érdeklődése azonban nem mindig a külföldi irodalmaknak legértékesebb és legjelentősebb része felé fordult. Éppen a háborút követő stílusforradalmak korszakában sokszor a különös, az újszerűségénél fogva legszemetszűrőbb, a forrongó dinamikájú és nem a kiforrott ragadta meg elsősorban a lelkeket. Ez a munka vezérfonalul szolgál abban a tekintetben is, hogy a múlt jelentőségű értékeket az időálló művektől megkülönböztetni segítsen s rámutasson a költészetnek azokra az őszerejű elemeire, mint a haza és otthon fogalma, a föld és parasztság, a tájszépség, egészség és ifjúság, amelyek a fordított művek mai inflációjában eligazodni segítenek.

Egy ember erőit természetesen túlhaladta ennek az óriási szellemi területnek teljes szakuralmát megkövetelő feladat, amely csak tudományos együttműködéssel volt megoldható. Maga Kurt Wais tehát csak részben írója, egészen szerkesztője a hatalmas munkának, de külön érdeme már munkatársainak, az egyes irodalmak feldolgozóinak kitűnő összeválogatása. Ő maga a kötet bevezető részét írta, amelyben egészen új szempontokból világít rá az eredetileg egy fajhoz tartozó európai lakosság szellemi széttagozódására s a mai sokféle nemzeti irodalom kialakulására és azoknak összefüggéseire. Ő a szerzője a kötetben a francia irodalmi résznek. Wais kitűnő ismerője a modern francia irodalomnak, amit Mallarméről és költészetéről szóló egészen kivételes értékű nagy műve is tanusít. A francia és a francia nyelvű belga irodalomról szóló tanulmánya talán a legjobb, a legplasztikusabb a kötetben. Néhány arcképe szinte márványba kívánkozik. Az egyes tanulmányok sorát különben Leopold Magoné nyitja meg, amely az északi Skandináv irodalmakkal foglalkozik, a rokonság mellett erősen hangsúlyozva a sokszor ellentétes történelmi fejlődésre visszavezethető különbségeket. Galinsky tanulmánya az angol irodalomról főképen a ma szinte európai túlsúlyra jutott angol regényirodalomnak mesteri jellemzését adja,

rámutatva ennek az irodalomnak a mai rend ellen irányuló szkeptikus támadásaira.

Annál több a népi gyökerű, az őstalajban szilárdan gyökeredző vonás a holland és flamand irodalomban, amelyet Jettie Wichert és Willem G. Nordgraaf ismertet. Bennünket a kötetből különösen két tanulmány érdekel. Az egyik a magyar irodalomról szóló, amelyet Farkas Gyula, a berlini egyetem magyar irodalomtanára írt. Farkas Gyulának csak az imént jelent meg egy élenken vitatott könyve az Asszimiláció korának irodalmáról. Az ott jelentkező új szempontokat érvényesíti ebben a tanulmányában is, amelyben külföldiek számára jó áttekintést ad a mai magyar irodalom legjobb értékeiről. Hogy szemléje talán nem teljes, azt inkább a hely korlátolt voltának rovására kell írunk. A másik bennünket közelebbről érdeklő tanulmány az olasz irodalomról szóló. Ezt Martha Amrein írta és főképen azt igyekszik kidomborítani, hogy az olasz irodalom fejlődésében és mai arculatában miképpen akar az új fascista impériumnak hite és eszmevilága kifejezésre jutni.

Foglalkozik a kötet a többi európai nép irodalmával is. A spanyol és portugál irodalom igen részletes feldolgozást kap. Kisebb hely jut az újjörög, a délszláv, a cseh és szlovák, a román, lengyel, ukrán, továbbá az együtt tárgyalt finn, észt, lett és litván irodalmaknak. Az orosz irodalomból csak az emigráns írók műveivel foglalkozik a kötet. Ezt tartja az orosz néplélek igazi kifejezőjének, mert a szovjet irodalom, mint Wais előszavában kifejti, gyöngé utánzata Zola leggyöngébb korszakának, amire példát csak az amerikai irodalomban Upton Sinclair és Hergesheimer műveiben találunk. Nem szerepel a török irodalom sem, talán azért, mert a török népet ma már nem tekintik európainak.

A hatalmas kötet Junker és Dünnhaupt kiadásában jelent meg Berlinben. Kiállítása mintaszerű. A legkiválóbb külföldi író-nagyságok arcképei illusztrálják. Külön értéke a kötetnek a németre fordított külföldi műveknek jegyzéke az eredeti címekkel is és a mű megjelenésének évszámával.

K. M.